

УДК 338.47

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СЕРЕДОВИЩА**

**ENSURING THE DEVELOPMENT OF RAIL TRANSPORT
ENTERPRISES UNDER THE CONDITIONS OF ENVIRONMENTAL
TRANSFORMATION**

М. І. Дьяков¹

¹*Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків)*

М. І. Dyakov¹

¹*Ukrainian State University of Railway Transport (Kharkiv)*

Кардинальні зрушення, які відбуваються сьогодні у світі через одночасне тотальне панування процесів глобалізації, цифровізації, інтелектуалізації та екологізації, обумовили розвиток взаємопов'язаних серйозних проблем для підприємств залізничного транспорту, які й до цього функціонували на межі своїх можливостей в умовах нескінченної реструктуризації. Зважаючи на зазначене очевидно є необхідність здійснення рішучих заходів в напрямку удосконалення управлінської діяльності. Якщо не вжити дієвих заходів сьогодні вже завтра залізничний транспорт України перетвориться в головний стримуючий фактор підйому та структурної перебудови національної економіки, забезпечення безпеки та обороноздатності країни, покращення умов та підвищення рівня життя населення.

На сучасному етапі розвитку підприємства залізничного транспорту України не завжди виявляються здатними адекватно і гнучко реагувати на зовнішні погрози, внаслідок чого потенційні можливості галузі в отриманні економічної вигоди можуть обернутися в джерело проблем. Дослідження показників функціонування залізничного транспорту України свідчить, що зміни в роботі підприємств галузі відбувалися відповідно до змін ситуації в зовнішньому середовищі. Так, тарифний вантажообіг та кількість відправлених вантажів залізницями України починаючи з 2014 року мають істотне скорочення [1, 2], причиною тому стали макроекономічна нестабільність (початок антитерористичної операції у 2014 році, пандемія у 2019-2020 роках та воєнний стан в державі з лютого 2022 року). Нестабільність, агресивність зовнішнього середовища та недосконалість існуючої системи управління залізничним транспортом негативно також вплинули на конкурентоспроможність галузі й на ринку пасажирських перевезень.

Очевидною є також втрата підприємствами залізничного транспорту

України свого кадрового потенціалу. Кількість робітників зайнятих в основній діяльності постійно скорочується. При цьому специфіка діяльності залізничного транспорту не дозволяє швидко нарощувати свій кадровий потенціал, адже скорочення 1 працівника базової професії (машиніст, помічник машиніста та ін.) відповідно до діючих інструкцій передбачає його повноцінне повернення до тієї ж професії лише за 5-7 років.

Дослідивши в комплексі зовнішнє та внутрішнє середовище залізничного транспорту України слід відмітити, що даний вид транспорту має ряд негативних характеристик, а саме [1-3]: втрата позицій на ринку пасажирських перевезень у приміському сполученні, висока енергоємність галузі, великий фізичний та моральний знос основних фондів, старіння засобів та методів ремонту і технічного обслуговування рухомого складу, залізничних колій та інших основних фондів залізниці, безліч недоліків в експлуатаційній роботі залізниць та організації перевізного процесу. Тобто сучасний стан залізничного транспорту є надзвичайно складним. Існує ряд проблем, які негативно впливають на роботу галузі.

Є очевидним, що без здійснення рішучих заходів в напрямку удосконалення управлінської діяльності залізничний транспорт України у найближчі 5 років може перетворитися в головний стримуючий фактор розвитку національної економіки. Спроби щодо кардинальної трансформації системи управління є, так керівництво вже не один рік намагається подолати зазначені проблеми шляхом реформування залізничного транспорту. Даний процес було розпочато у 2006 році [4]. Він забезпечувався великою кількістю відповідних постанов, актів та інших юридичних документів, але істотних результатів й у 2023 році не приніс. Зважаючи на особливості функціонування підприємств залізничного транспорту, а також враховуючи зазначені ключові проблеми вважаємо, що в основі забезпечення ефективного розвитку залізничного транспорту повинен знаходитися принципово новий управлінський підхід, який би в якості першочергових задач передбачав формування інноваційного потенціалу, а також постійне безперервне вдосконалення компетентності підприємств залізничної галузі на засадах комплементарності.

[1] Dykan V., Tokmakova I., Kalicheva N., Korin M., Kozlova A. Formation of the Institutional Model of Public Administration of Post-Industrial Transformation of the Ukrainian Industrial Complex. *International Journal of Engineering & Technology*. 2018. 7 (4.3). P. 438 – 444.

[2] Обруч Г. В. Збалансований розвиток підприємств залізничного транспорту в умовах цифровізації економіки. Харків: УкрДУЗТ, 2020. 402 с.

[3] Овчиннікова В. О. Стратегічне управління розвитком залізничного транспорту України. Х. : УкрДУЗТ, 2017. 427 с.

[4] Чаркіна Т. Ю., Бараш Ю. С. Основні моделі реформування залізничного транспорту в Європі. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2014. № 46. С. 211 – 215.